

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

האספו ואגידה לכם את אשר יקרה לכם באחרית הימים. (מט. א.), במדרש רבה פרשה צ"חף רבי סימון אומר מפלת גוג ומגוג הראה להם וכו' ר"י אומר בנין ביהמ"ק העתיד הראה וכו' ורבנן אמרי בא לגלות הקץ ונתכה הימנו כו', נראה הביאור, כי יעקב אבינו בא לגלות להם כיצד יתנהגו בגלות להתחזק ולעמוד בו, ר' סימן סבי"ל ע"י כח היראה יעמדו בגלות באמונת שכר ועונש, והוא מפלת גוג עונשי רשעי עולם למען ישמעו ויראו, הוא אחרית העונש כמש"כ לדראון עולם יהיו, ור"י סבי"ל שמוטב לאחוז בכח האהבה הוא בנין ביהמ"ק של עתיד, כמש"כ אהבת עולם אהבתיך, ורבנן סבי"ל שהעיקר הוא כח האמונה, והוא פי' בא לגלות הקץ ונסכסה הימנו, כסוי הוא לגדל כח האמונה, אמונתך בלילות, להאמין באמונה שלמה אע"פ שמכוסה הקץ, וכן הלכה כרבנן.

והוא דאיתא ברמב"ם הלכות מלכים (פי"ב ה"ב): "ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן ולא ישימם עיקר שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה וכן לא יחשב הקצין. אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקיצים אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו", ואפשר כוון הרמב"ם למדרש הנ"ל.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "דרשוני וחיו"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש – נאמר בשנת תשל"ג לפ"ק.

מאמר זה הוא המשך המאמר הנדפס ב'פניני הרמה' גליון רי"ד פרשת ויגש תשפ"ג]

ואפשר שהוא פי' דברי הגמרא מכות (דף כד.): "בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו", ומקשינן "אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה", ונראה שאין כוונת הגמ' לדחות הכלל שהעמידה על אחת הוא דרשוני וחיו, דהיסוד הזה אמתי, אלא שבעמוס לא מתברר היטב המכוון ובא חבקוק וברר זה היטב שצדיק באמונתו יחיה, אבל מהו גדר האמונה בזה הוא מה שאמר עמוס דרשוני וחיו, כי האמונה בה חיינו תלויים היא האמונה בדרשות חז"ל שהם אמתיים, ופי' העמידן על אחת הוא שורש ויסוד שהכל תלוי בו אשר בלי זה אין לנו עמידה בעולם ואין קיום לעבודתנו.

ואם לא יחזיק בזה לא מועילה לאדם תורתו וצדקתו כי סוף דבר המציאות הנראית תבלבל דעתו ומגיעים להמצב שאנו חיים בו שמחליפים רע בטוב וטוב ברע, מקיימים מצוות ונאחזים בהשקפה של היפך דעת תורה מצדיק רשע ומרשיע צדיק וכאמור שם בעמוס (ה. ח.) "עשה כימה וכסיל והפך לבקר צלמות ויום לילה החשיך הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ה' שמו: (ושם י) שנאו בשער מוכיח ודבר תמים יתעבו: (ושם טו) שנאו רע ואהבו טוב" וגו', והוא מפני שלא העמידו עצמם על היסוד הזה של דרשוני וחיו להאמין באמיתות דרשת חז"ל להאמין בכל תג ותג של פינות דעת תורה"ק אע"פ שהמציאות הנראית וקורות הימים בהווה מראים כאילו היפך הזה, ודרך רשעים כאילו צלחה, אבל התורה"ק צווחת ואומרת (תהלים לו. א - ג) "אל תקנא בעשי עולה: כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יכולון: בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה".

ומה הוא הדרך להגיע לזה, שתהיה התורה הק' ודרשות חז"ל והוראת ההלכה לחוש של מציאות שנוכל לכזב על ידם מאורעות הימים, ושיהיה

בגמרא תענית (דף ה.): "א"ל הכי א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת א"ל וכי בכדי ספרו ספדנייא וחנוטו חנטייא וקברו קברייא א"ל מקרא אני דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים [פירש"י והאי דחנוטו חנטייא סבורים היו שמת] "ע"כ.

מבואר בזה כמה רחוקה הבנתנו מדעת חז"ל הק' במהות דרשה דרשינן מן המקרא, אנו קרובים אל המציאות הנראית לעינינו ורואים בדרשת חז"ל דרשה בעלמא, אבל לא כן הוא, אלא הדרשה שדרשו ז"ל היא אמיתית ובכחה לכזב המציאות ולהורות שמה שנראה לעינינו הוא דמיון בעלמא, כיון שדרשו ז"ל כי יעקב אבינו לא מת, ולו מהיקש קרא בעלמא מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, זה מכריח אותנו לומר שמה שראינו אותו מת ונקבר, נדמה לנו שמת, וכמו מי ששמע קולו של ראובן ונקבע בדעתו שזה ראובן ואח"כ רואה שזה שמעון מתברר אצלו כי טעה בשמיעת הקול כי כח החוש חזק מכח השמיעה, ומה שחשבה שהכירו בטביעת עין דקלא היה כוזב, ומכל שכן אם שמע וקיבל עדות שפלוגי מת ובטוח הוא שכן הוא, אבל אם אח"כ רואה חי לפניו לא יפול עוד שום ספק אצלו כי ראייתו אמת וכל מה ששמע מוטעה.

כן הדבר הזה בהכרת אמיתות תורה"ק שהיא ולימודיה ודרשותיה אמתיים והמציאות שאנו חיים בו אפס ותוהו הכל הבל לעומת מה שמתברר לנו מאמונת תורה"ק, ואולי זה בכלל אמרם ז"ל (עי' רש"י שבת דף פח: ד"ה קושרים) וכל העם רואים את הקולות, שומעים את הנראה ורואים את הקולות, שנתאמת בלבם שהתורה אמת וכל האדם כוזב.

ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו הכל בגזרת עליון" ע"כ.

ורק מי שאמונה זו דבוקה בלבו יכול עמוד באחרית ימים אלה שאודותן נאמר דרשוני וחיו, ליגע עצמו בעיון דרשות חז"ל והלכות התורה שתהיינו לו בבחינת רגשיי - כלשון מרן החזו"א זצ"ל - ואז מציאותן בכוחן לבטל ממנו טענות היצר ודיעותיו הכוזבות.

ועוד יש לפרש לשון דרשוני כמש"כ הרמב"ן בפרשת תולדות עה"פ ותלך לדרוש את ד' (לעיל כה. כב.), וז"ל: "ולא מצאתי דרישה אצל ד' רק להתפלל כטעם דרשתי את ד' וענני דרשוני וחיו" ע"כ. היינו שיתפלל אדם שיעזרנו לעמוד באמונת דרך התורה ויאיר עיניו בנסיונות הזמן, ומה גם שגוף התפילה זה ענינה, וכמש"כ הרמח"ל בספר דרך ה' (חלק ד) שע"כ הכין הבורא ית"ש תיקון לזה - שלא ישתקע להסתבך בעניני העולם ויתרחק מן האור העליון - שיקדים האדם ויתקרב לעמוד לפני ד' שכאשר ימשך אח"כ בעניני השתדלות אנושי לא ישתקע בגופניות וחומריות, ע"כ זוהי אמנם כחה של תפילה לראות דברים לאמיתן, דרשוני וחיו (א.ה. עי' עוד בית אב שיחות החדש פרשה זו מאמר ז).

בכחנו להתגבר עי"ז על הבלי היצה"ר? כבר הורה לנו בזה מרן החזו"א זצ"ל שזה אפשרי רק בעיון מעמיק ומתמיד בשרשי ההלכה, וכמ"כ בדרשת חז"ל ואזהרותיהם. וז"ל בספר אמונה ובטחון פ"ג: "כי האמונה בפרטים המצוות בבחינת רגשיי צריכה קנין ואיננה טבעית והמושכל השטחי מרחיקה כגון להאמין כי ניעור הבגד בשבת הוא חיוב חטאת ולבקוע עצים שבות וכיוצא בו וכו' ויותר קשה להאמין בדיני ממונות כאשר הוא נאחז בסבך עם חבירו ואיננו רואה חובה לעצמו ויצרו מתגבר עליו להטותו לכל אפסים לסמא עיניו ולהאטים אזניו וכו' אז יכנע לבבו הערל כאשר שם לילות כימים בחיקור הדין ואיזון המשפט בספרי המפרשים והפוסקים אשר התוו לנו את דרך התורה שבעל הרחבה מני ים" וכו' עיי"ש.

ואם הדברים אמורים בפרטי הלכות מכל שכן בהשקפה הכללית להכיר כי אין המציאות הנראית קובעת כלום אלא אמונת התורה, יתכן מעלה זו רק מי ששקוע בעמל התורה ומאמץ כל חושיו לירד לעומקן עד שמתענג באהבת לימודה של תורה ומרגיש כי היא חייו ואורך ימיו, אז יעלה בידו לראות הבל המציאות המסובבת, לדעת כמש"כ הרמב"ן (שמות יג. טז.): "שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו

* * *

משלחנו של רבינו [דברים מהתקופה האחרונה]:

גרגרים קצרים על פרקי ההלל

מתוך מה שדרש מרן רבינו רה"י שליט"א בליל זאת חנוכה דהאי שעתא העעל"ט (הדברים נכתבו בפיקוחו)

❖ מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. היינו באותה שעה של המצר, יש לנו ישועה. וראיתי מעשה נפלא בהגדה של הקלם, שבשעת המלחמה הוציאו כל התלמידים של הישיבה לשוק העיר כדי להרוג אותם, וביקש הראש ישיבה מממונה של הרשעים שיאשר לומר כמה מילים לפני שיהרגם, בנו של הסבא אמר דרשה קצרה ויצא עם התלמידים עם רקידה נפלאה בתכלית השמחה, עד שאותו הרשע שאל אותו מזהו השמחה, וענה ראש הישיבה: ווייל איר זענט די רוצחים ולא אנחנו!... ונראה לי שלא ענה לו אלא בחכמה יתירה לפי הבנתו של אותו גוי, אתה תמהים על שמחה זו בשעה זו, מפני שאתם נמצאים בתחתית השאול, ואנחנו כבר נמצאים בגנוי מרומים.

ומתפרש בזה מאי דאיתא בתפלת מוסף ראש חודש: "בשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך האמורים לפני מזבחך", מאי קמ"ל? הוא אשר דברנו, בשעת ההלל בגלות אומרים אותו השירה שנאמרת בחנוכה המזבח, דא ודא אחת, קדושים בכל יום יהללוך סלה.

❖ אנא ה' מלטה נפשי וגו': כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי: אתהלך לפני ה' בארצות החיים וגו'. גדר הדברים, כי הבוטח בה' ומהללו נמצא במדרגה גדולה, וע"י התרוממות נפשו כבר לא מרגיש כלל הצרה מגודל תענוגו להדבק בו ית"ש ותענוג נפשו, וכאותה מעשה שכבר ספרתי לכם ששמעתי מהרב סנידרס, שאביו היה רב העיר, והיה שם סנדלר אחד שבשעת עבודתו היה מזמר פסוקי הלל כל היום, והיו אנשים שהוציאו עליו שם רע כי לא יכלו לסבול את צדקתו, עד שגזרו עליו להיות בבית הסוהר, ורב העיר [אביו של רב סנידרס הנ"ל] הלך לבקרו בבית הסוהר [ובנו הנ"ל הלך עמו], והנה כאשר הגיעו לבית הסוהר הגיע אליהם מדרו קול שירת התהלים ששר אותו סנדלר שהיה שבוי, ושאלו הרב בתמהון: "עד כדי כך?", וענה לו הסנדלר: מאי שנא בין אם בכיתי או בבית הסוהר, די אויבישטער איז מיט מיר... הן הן הדברים.